

ve všech jejích částech se mohou dočíst o tématech, autorech a knihách, s nimiž se během studia setkají. Přečtením této knihy si tak rozšíří své znalosti z výuky.

Kromě toho se zde mohou studenti historické sociologie blíže seznámit s vedoucím katedry prostřednictvím netradičního závěru. Na konci knihy je totiž místo obvyklého závěru rozhovor Karla Černého a Jiřího Šubrta, kde hovoří o odborných i osobních tématech.

Debatují spolu například o Šubrtově pohledu na dnešní společnost, který se může zdát trochu pesimistický. Říká, že „žijeme ve společnosti, která už neočekává, že by budoucnost, do které vstupujeme, mohla být lepší než minulost nebo současnost. (...) Pokud si dnes nějaké představy o budoucnosti vytváříme, pak mají spíše charakter varovných prognóz, anebo dokonce apokalyptických vizí.“ Velký optimismus nespatřuji ani v jeho názoru na polarizaci české společnosti, kterou vysvětluje sebestředností a sebezahleděností a nechotou naslouchat druhým. Na druhou stranu, ač se na první dojem jeho názory zdají velmi skeptické, po krátké úvaze člověk musí uznat, že jsou bohužel pravdivé. Život v dnešní společnosti není jednoduchý, více než dříve platí, že vyhrává ten nejsilnější, a slušnost a pokora se dnes už prostě nenosí.

Kromě toho se baví také o Šubrtově životě: jak se dostal ke studiu sociologie a jaké bylo studovat za minulého režimu. V rozhovoru se Šubrt také zmiňuje o své snaze vymezit svou vlastní teoretickou pozici, kterou prozatím pracovně nazývá „kritický eklekticismus“. Rozhovor namísto závěru je velmi příjemným zakončením knihy a zanechává v čtenáři dojem, že Jiřího Šubrta více poznal jako sociologa, ale hlavně jako člověka.

Knihu bych doporučila především studentům sociologie, kteří si díky ní mohou vytvořit představu o vývoji oboru za posledních několik desetiletí, rozšířit své znalosti o mnoha badatelech a teoriích a zároveň více poznat autora těchto textů, které vypovídají o jeho postojích a zájmech. Z vyjádření Jiřího Šubrta lze poznat, že je to velmi osobitý a zkušený člověk a čtenáři mohou v jeho knize nalézt poučení. Proto je kniha vhodná nejen pro studenty, ale pro

všechny, kteří se nějak zajímají o sociální vědy. Některé texty nám pomáhají nahlédnout do minulosti, další nám naopak přibližují velmi nedávné nebo přímo aktuální problémy.

Knihy se čte velmi dobře také díky Šubrtově stylu psaní a jeho vyjadřovací schopnosti. Vše je psáno velmi srozumitelně, text je přehledný a neobjevují se v něm žádné chyby. U odborné literatury je srozumitelnost a přehlednost velkým pozitivem, neboť pak se kniha čte opravdu sama.

Daniela Kučerová

DOI: 10.14712/23363525.2019.25

Miloš Doležal: *Krok do tmavé noci. Příběhy faráře Josefa Toufara, jeho vrahů a číhoštského zázraku se zprávami archeologa, antropologů a soudního lékaře o exhumaci a identifikaci těla P. Josefa Toufara.* Praha: Nezávislý podmelechovský spolek, 2015, 672 s.

Miloš Doležal patří v současné době mezi vůdčí osobnosti jakéhosi procesu rekonstrukce problematiky Číhoštského zázraku a jeho v pořadí druhá kniha, věnující se tomuto politickému procesu, je i dnes mimořádně aktuální. Ne každý se sice zajímá o české dějiny 20. století a ne každý věnuje pozornost událostem z dob komunistického režimu, přesto nás všechny spojuje otázka svobody a právě k ní má Doležalova kniha s příznačným názvem *Krok do tmavé noci* co říct. Obzvlášť, když je dané téma ilustrováno na skutečných událostech a když je pojata takovým způsobem, jakým to činí jedině Miloš Doležal, tedy prostřednictvím obrovského množství nashromážděných historických a autentických pramenů. Pramenů, které nejsou pouze faktograficky předkládány čtenáři, ale které jsou uspořádány do historického vyprávění o páteru Josefu Toufarovi a jeho životě, na jehož pozadí poté vystupuje duch tehdejší komunistické diktatury, proticírkevních nálad, politických procesů a omezování svobody.

Knihy Miloše Doležala s podtitulem *Příběhy faráře Josefa Toufara, jeho vrahů a číhoštského zázraku se zprávami archeologa, antropologů a soudního lékaře o exhumaci a identifikaci těla*

P. Josefa Toufara vyšla v roce 2015 a nabízí celistvý pohled do zákulisí jednoho z prvních vykonstruovaných komunistických politických procesů. Na více než šesti stech stranách Doležal přibližuje život pátera Josefa Toufara a politické pozadí Čihoštského zázraku a neopomíjí přitom ani roli natáčení krátkých propagandistických filmů, aspekty proticírkevní komunistické kampaně, osudy opata Víta Tajovského nebo agenta Ladislava Máchy. Vše je čtenáři předkládáno bez větších odboček a zbytečného rozepisování prostřednictvím čtrnácti kapitol doplněných o desítky fotografií a dobových dokumentů, ze kterých obecně, stejně jako z předkládaného textu, jde často mráz po zádech. A není to bohužel mráz v pozitivním slova smyslu, ale mráz ve smyslu nevěřícího kroucení hlavou nad osudy hlavních protagonistů Čihoštského zázraku, a to nejen pátera Toufara, a nad až zrůdnou dokonalostí politických procesů a represí namířených směrem k představitelům katolické církve potažmo náboženství obecně.

Jak již ale napovídá samotný název, nejvíce prostoru kniha věnuje životnímu příběhu pátera Toufara, se kterým se seznamujeme již v jeho raném mládí a se kterým posléze putujeme k jeho pozdějším studiím, procházíme procesy vysvěcení a primice, poznáváme jej jako pedagoga, faráře i člověka a nakonec sledujeme jeho nevyhnutelný a smutný konec. Toufarově osudu autor věnuje téměř dvě třetiny knihy, osudům dalších vybraných protagonistů Čihoštského zázraku, ať již jde například o želivského opata Víta Tajovského nebo o vrchního vyšetřovatele a zároveň Toufarova vraha Ladislava Máchu, se poté věnuje o poznání méně. Tato skutečnost však překvapivě nikterak neubírá čtenářskému zážitku ani knize jako takové, naopak zdánlivě nepřímá a přitom promyšleně dokresluje životní příběh pátera Toufara a tím jej dále rozvíjí, nemluví o chytrém a efektním zapojení dobových dokumentů, původních fotografií, osobních spisů a úředních záznamů. Zkrátka ani v jedné ze čtrnácti kapitol čtenáře neopouští pocit napětí a dychtivého očekávání závěrečného rozuzlení, ačkoli je mu Toufarův osud zpravidla dobře znám, za což autorovi náleží uznání, jelikož jde v jeho případě o historickou knihu.

Ve srovnání s Doležalovou první knihou, jež byla vydána pod názvem *Jako bychom dnes zemřít měli* (Pelhřimov: Nová tiskárna 2012); mapovala Čihoštský zázrak prostřednictvím jeho ústředních postav, o nichž již tehdy autor nashromáždil obrovské množství dat a které představil v rámci svých tehdejších možností vyčerpávajícím způsobem. Recenzovaná Doležalova kniha posouvá problematiku kolem Čihoštského zázraku ještě o pomyslný krok dál, ať již hovoříme o množství použitých pramenů, způsobu jejich zpracování, celkovém výčtu informací nebo o způsobu jejich prezentace. Byl to totiž právě Miloš Doležal, kdo v souvislosti s nově nalezenými prameny ještě více prohloubil svou původní práci o životě pátera Toufara a rozšířil skutečnosti týkající se Čihoštského zázraku z roviny historických událostí do roviny filozofických otázek. I díky tomu vystupují z jeho textu palčivé otázky komunistického útlatku, zaštitěné myšlenkami svobody a spravedlnosti, které se v dobách nedávno minulých vyznačovaly nemalou křehkostí a vzácností a jež ani dnes nepředstavují nic samozřejmého. Právě takové otázky a myšlenky bychom si obecně jako lidé i jako občané měli připomínat.

K Doležalově knize a jejímu obsahu si samozřejmě každý čtenář musí najít svou vlastní cestu (a věřte mi, že si jí dříve či později najde a bude nucen pod tíhou překládaných informací knihu „přelouskat“ až do konce), avšak její největší předností, kterou jistojistě ocení všichni její čtenáři, je bezpochyby její struktura. Jednotlivé kapitoly jsou totiž organizovány jako samostatné celky, které na sebe přímo nenavazují a které bez větších problémů obstojí samy o sobě a mohly by tak s trochou nadsázky tvořit jádro dalších knih nebo přinejmenším samostatné eseje. Díky tomu se čtenář nemusí držet zaběhlého schématu a číst knihu „od začátku do konce“, ale může se věnovat pouze vybraným otázkám a kapitolám, stejně jako může v jednotlivých kapitolách díky přehlednému systému členění na další podkapitoly přeskačovat z jedné pasáže do druhé, aniž by přitom jakkoli ztratil nit. Přidáte-li k tomu ještě fakt, že se autorovi podařilo skloubit dohromady nespočetné množství informací a provázat historická fakta s poutavým vyprávěním, musíte již pouze

konstatovat, že před vámi leží skutečně zdařilá publikace.

Doležalova kniha obecně představuje nadmíru povedený literární počín, který si najde své místo jak mezi historiky a odborníky, tak mezi klasickými čtenáři. Jedinou a pomyslnou vadou na kráse výše zmiňované knihy je tak její obsáhlost, kdy ne každému může a zpravidla také bude vyhovovat téměř šest set stran psaného textu, byť čtivého. Na druhou stranu dává obsáhlost knihy hned od počátku tušit, že se za každou stranou předkládaného textu skrývá nemalý kus historické práce, což je u takovýchto publikací vždy jednoznačně dobré zjištění, které se navíc potvrdí již po několika málo přečtených stranách. Nezbyvá tedy nic jiného, než na tomto místě vyzdvihnout Doležalovu badatelskou a literární práci, které posléze vyústily v knihu, jejíž obsah je natolik poučný a zajímavý, že mu snad čtenáři odpustí i onen vyšší počet stran a téměř stostránkovou přílohou část. Na úplný závěr by bylo dobré krátce dodat, že ve světle sedmdesátiletého výročí únorových událostí 1948 a padesátiletého výročí srpnových událostí 1968 představuje Doležalova kniha více než ideální příležitost, jak si připomenout podstatu a projevy komunistického režimu a jeho vykonstruované politické procesy, a proto určitě stojí za pozornost.

Petr Hönig

DOI: 10.14712/23363525.2019.26

Nicolas Maslowski – Bohuslav Šalanda (ed.): *Jak studovat aktéra a sociální změnu z perspektivy historické sociologie*. Praha: Karolinum, 2017, 262 s.

V roce 2017 vydala Univerzita Karlova v nakladatelství Karolinum kolektivní monografii *Jak studovat aktéra a sociální změnu z perspektivy historické sociologie*, jejímiž editory jsou Bohuslav Šalanda a Nicolas Maslowski. Tématem je problematika vzájemného vztahu sociální změny a aktérství z pohledu historické sociologie. Kniha je rozčleněna na úvodní část, čtyři tematické části, složené z několika kapitol, a závěrečnou část.

Nicolas Maslowski v úvodu *Historická sociologie jako pragmatický program* v obecně rovině definuje cíl knihy, charakteristiku sociální změny a historickou sociologii jako vědní obor a její odlišnost od ostatních oborů sociologie, ale také modely a koncepty aktérství a jejich roli výzkumných nástrojů. Neopomíjí ovšem ani další společenské vědy studující sociální změnu, zejména pak historickou školu Annales. V závěru se věnuje výzkumným problémům jednotlivých částí knihy ve snaze plynule uvést výše zmíněné do souvislosti s konkrétními problémy obsaženými v jednotlivých kapitolách.

První část knihy *Identita a státní doktrína v procesu sociální změny* se skládá ze tří kapitol, jejichž tématem je státní aktér a národní identita. V první kapitole *Státní aktér a proces modernizace. Případ francouzského ekonomického myšlení* se Olga Gheorghieva zabývá rolí státního aktéra v kontextu modernizačního procesu ve Francii. Po úvodní charakteristice státu, ekonomického nacionalismu a také souvislosti vedoucích k jeho přijetí jako vhodné státní ekonomické doktríny v procesu upevňování absolutismu v rané novověké Francii se ve *Vývoji antimerkantilistického myšlení* věnuje historickým okolnostem vzniku fyziokratismu a klasické politické ekonomie a jejich vlivu na ekonomickou teorii a praxi ve Francii v období mezi 17. a 19. stoletím. V *Europeizaci francouzských hospodářských politik a ekonomickém nacionalismu ve dvacátém století* popisuje proměnu francouzského ekonomického nacionalismu v kontextu událostí 20. století a v *Ekonomickém nacionalismu v rámci Evropského jednotného trhu* ukazuje, jak se francouzský ekonomický model dostává do střetu s koncepcí volného trhu v rámci EHS a EU. Poměrně kvalitní autorčin rozbor samotného francouzského státního intervencionismu na pozadí historického kontextu prokazuje, že má svoji logiku a je přínosné studium dějin jednotlivých vědních oborů v dějinných souvislostech.

Kateřina Soukalová je autorkou druhé kapitoly *Neporozumění státní doktríny aneb fáma jako faktor sociální změny. Měnová reforma v roce 1953*, zaměřené na problematiku fám v kontextu uskutečňování měnové reformy v roce 1953 v bývalém Československu. V části *Oficiální versus neoficiální informace*